

Eerste Kamer *der Staten-Generaal*

Toespraak van de Voorzitter van de Eerste Kamer, Mr. A. Broekers-Knol

Herdenking

R.F.M. (Ruud) Lubbers (1939-2018)

Op woensdag 14 februari jl. overleed op 78-jarige leeftijd Ruud Lubbers, minister van Staat en oud-minister-president van Nederland. In het laatste kwart van de 20e eeuw werd de politiek van ons land in belangrijke mate bepaald door zijn zakelijke no-nonsense aanpak. Tegelijkertijd was hij ook zeer betrokken en verbindend. Tot in het diepst van zijn wezen ervan overtuigd dat het alleen lukt 'als we samen aan de slag gaan'. Dat laatste was destijds zeker niet altijd vanzelfsprekend.

Rudolphus Franciscus Marie Lubbers werd op 7 mei 1939 geboren in Rotterdam in een katholiek ondernemersgezin. Hij volgde de middelbare school bij de Jezuiten aan het Canisiuscollege in Nijmegen en studeerde vervolgens van 1957 tot 1962 economie aan de Nederlandse Economische Hogeschool in Rotterdam. Hij studeerde cum laude af. Na diens plotselinge overlijden in 1963 nam hij met een broer de leiding van de constructiewerkplaats en machinefabriek van zijn vader in Krimpen aan den IJssel over. Binnen de Katholieke Volkspartij behoorde hij tot de vleugel van de christen-radicalen, maar bij de afsplitsing van de PPR in 1968 bleef hij trouw aan de KVP.

Nederland leerde de heer Lubbers kennen in de jaren '70 van de vorige eeuw als jonge, flamboyante minister van Economische Zaken tijdens de oliecrisis. In 1977 werd hij lid van de Tweede Kamer, in 1978 plotseling fractievoorzitter voor zijn partij, het CDA. In die hoedanigheid moest hij de verschillende stromingen waaruit het CDA was voortgekomen, met elkaar verbinden en ook bruggen slaan tussen de regeringsgezinde meerderheid en een dissidente geleding binnen zijn fractie. De acrobatiek die dat vergde, zou ertoe hebben bijgedragen dat zijn taalgebruik enige wolligheid ontwikkelde.

Enkele jaren later, in 1982, werd Ruud Lubbers minister-president tijdens de ernstigste economische crisis in decennia. Het werkloosheidspercentage lag bij zijn aantreden rond de 10 procent. De bezuinigingsmaatregelen die hij en zijn ministers namen, stuitten op grote protesten. Buschauffeurs en vuilnis mannen staakten, en de brandweer spoot uit protest het Binnenhof wit.

Politiek en samenleving waren zeer verdeeld over de maatregelen die voortvloeiden uit het Akkoord van Wassenaar. Werkgevers en werknemers sloten dit, maar Lubbers was nauw betrokken. Een jaar later trok de economie aan waarna de werkgelegenheid begon te groeien. De rol van Ruud Lubbers bij dit 'Dutch miracle' is onmiskenbaar groot geweest. Internationaal werd hij 'Ruud Shock' genoemd.

In een interview in 2011 blikte hij terug op die periode: *(ik citeer)* "Voor mij is het belangrijkste de beslissing om in 1982 (...), na een aantal jaren van economisch zigzagbeleid, het probleem van de economie goed aan te pakken en het begrotingstekort en de werkloosheid terug te dringen. (...) Ik zie dit ook als een revanche op mijzelf om standvastig te zijn en te blijven, iets waar het mij als jong minister van Economische Zaken in het kabinet-Den Uyl wel eens aan ontbroken heeft." *(einde citaat)*

Vanuit de internationaal-politieke context verkeerde Nederland in de jaren '80 eveneens in zwaar weer. Het voornemen van het eerste kabinet Lubbers om kernwapens te plaatsen op Nederlands grondgebied, leverde massale demonstraties op. Zijn moed in het aangaan van de discussie met tegenstanders en zijn standvastigheid dwongen respect af, evenals zijn streven om internationaal tot een acceptabele oplossing te komen. Het naderende einde van de Koude Oorlog maakte dat de plaatsing uiteindelijk geen doorgang hoefde te vinden.

De heer Lubbers kwam graag in de Eerste Kamer, onderstreepte hij tijdens het afscheid in september 1983 van toenmalig Kamervoorzitter, de heer Thurlings, vanwege de 'traditie van hoofsheid, wijsheid en zorgvuldigheid'.

De drie kabinetten-Lubbers, twee van CDA en VVD, en een van CDA en PvdA, beschikten in de Eerste Kamer over ruimere steun van politiek verwante fracties dan zich de laatste jaren voor kabinetten wel heeft voorgedaan. Desalniettemin was het meermalen zeer spannend of een wetsvoorstel het wel of niet zou halen.

Memorabel zijn de aanvaringen die hij tijdens zijn derde regeerperiode had met de Eerste Kamer. Waar veel van de premiers voor en na hem te maken kregen met tegenstanders in de oppositie, had Lubbers te maken met zijn eigen partij, waarbij fractievoorzitter Kaland zich opwierp als controleur van de macht. Zo stemde de Eerste Kamerfractie van het CDA ternauwernood in met de verhoging van het huurwaardeforfait. Daarvoor was een machtswoord van de minister-president nodig.

Deze aanvaringen ontlokten Lubbers in januari 1990 de opmerking dat de Eerste Kamer wetsvoorstellen niet op politieke gronden zou moeten verwerpen. De Eerste Kamer moest niet de neiging krijgen het werk van de Tweede Kamer over te doen. In de beste traditie van de Eerste Kamer werd hij daarop geïnterpelleerd door senator Schuurman van de RPF. Lubbers gaf aan dat hij de positie van de Eerste Kamer niet als problematisch zag. Hij ontzegde de Kamer niet het recht om alles afwegend "nee" tegen een wetsvoorstel te zeggen. Er moet, concludeerde hij, sprake zijn van een gezonde vorm van dualisme. De vraag of een kabinet slechts één keer per periode de

portefeuillekwestie zou kunnen stellen, wilde hij niet graag bevestigend beantwoorden. "Maar"- ik citeer "het is toch een gezamenlijke verantwoordelijkheid om die *epineuze* situaties zoveel mogelijk te voorkomen."

Het premierschap van Ruud Lubbers duurde tot 1994. In die ongekend lange periode verwierf hij ook internationaal veel aanzien. Groot was zijn invloed bij de totstandkoming van het Verdrag van Maastricht. Zowel in de nationale als de internationale politiek was hij zeer inventief in het doen van compromisvoorstellen en het vinden van oplossingen voor netelige problemen. Zijn internationale optreden en omgang met andere regeringsleiders heeft ertoe bijgedragen dat de positie van de Nederlandse minister-president in het internationale verkeer, in weerwil van het Nederlandse staatsrecht, blijvend sterk aan betekenis heeft gewonnen.

De overdracht van de macht binnen zijn eigen partij verliep in 1994 niet geheel vlekkeloos. Er kwam een toen unieke coalitie van andere politieke samenstelling, maar in de doelgerichte aanpak van maatschappelijke vraagstukken bleef de stijl van Lubbers nog herkenbaar. Zelf bleef Lubbers in de jaren na zijn premierschap zeer actief, onder meer als VN Hoge Commissaris voor de Vluchtelingen, hoogleraar globalisering, voorzitter van de Nederlandse organisatie van toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek, van de Adviesraad Interna-

tionale Vraagstukken en van Clingendael. In 2010 zagen we hem aan het Binnenhof terug als informateur.

Ruud Lubbers was een zeer getalenteerd, uniek en gedreven politicus, wiens bijdrage aan de Nederlandse samenleving en de plaats van Nederland in de wereld van bijzonder grote waarde is geweest. Wij herdenken hem vandaag dan ook met het grootste respect. Moge dit respect en de grote waardering voor zijn verdiensten voor ons land tot steun zijn voor zijn vrouw, kinderen, kleinkinderen, verdere familie, en vrienden.

Ik geef het woord aan de minister-president.